

31. MART 2015.

UDRUŽENJE/ZAJEDNICA VEĆINSKI SRPSKIH OPŠTINA: EKSKLUZIVNI KLUB NA OSNOVU ETNIČKE PRIPADNOSTI?

Adrian Zećiri i Piter Troh

Uvod

Otkada je prvobitno izneta kao ideja u Prvom sporazumu o normalizaciji odnosa između vlada Kosova i Srbije, koji je potpisan uz posredovanje Evropske Unije 19. aprila 2013. godine, Udruženje/Zajednica većinski srpskih opština (odsada: Zajednica) je postala glavna tema u kosovskoj politici. Ona je zauzela centralno mesto u političkim pregovorima između vlade Kosova sa jedne strane i vlade Srbije i kosovsko srpskih političara sa druge. Zajednica je takođe postala ključna sporna tačka u sve lošijim odnosima unutar nove kosovske vlade između većinski kosovsko albanskih stranaka i Srpske liste, koja je pod direktnom kontrolom vlade Srbije. Srpska vlada i politički predstavnici kosovskih Srba su jasno istakli da se potonji neće vratiti u kosovsku vladu dok se ne ispune uslovi koalicionog dogovora, koji je postignut sa kosovsko albanskim vladajućim strankama, a koji uključuje uspostavljanje Zajednice.¹

Vlada Kosova je, sa druge strane, tvrdila da bi bilo nerazumno da nastavi dalje pregovore u Briselu (tj. dalje razgovore na temu Zajednice) sve dok Srbija u potpunosti ne obaveže da će implementirati dogovore koji su već postignuti. Ovo se pogotovo odnosi na integraciju pravosuđa na Severu, ukidanje paralelnih srpskih institucija, zajedno sa civilnom zaštitom, i njihova integracija u kosovske institucije, kao i na slobodu kretanja, što obuhvata i uklanjanje svih barikada.² Sve albanske stranke na Kosovu, kako one u vladi tako i one u opoziciji, dele mišljenje da Zajednica ne bi trebalo da naruši ustavni poredak Kosova ili da postane entitet koji se ne dâ kontrolisati i koji će izazvati zastoje u kosovskoj državi i društvu u narednim godinama, prilično nalik Republici Srpskoj u Bosni i Hercegovini.

Ove rasprave koje okružuju uspostavljanje Zajednice i sprovođenje Briselskog sporazuma, koji se odnose na opštu integraciju srpske zajednice na Kosovu, dovode do sve više zabrinjavajućeg zastoja po ustaljenim albansko-srpskim etničkim podelama. Ovaj izveštaj, koji kao drugi u nizu ima nameru da obogati diskusiju o Zajednici, a koji je u skladu sa misijom i iskustvom ECMI-ja Kosovo u dugogodišnjem bavljenju kompleksnim etničkim piranjima na Kosovu, upozorava na takvo usko albansko-srpsko razumevanje kosovskog društva i kritički razmatra na etničkoj pripadnosti zasnovano razumevanje Zajednice.

Ekskluzivni klub na osnovu etničke pripadnosti?

Predviđeno je da Zajednica obuhvati šest većinski srpskih opština stvorenih kroz process decentralizacije (Novo Brdo/Novobërdë, Mitrovica/Mitrovicë North, Gračanica/Gračanicë,

¹ <http://koha.net/?id=27&l=50896>.

² Vlada Kosova, „Studija o implementaciji Briselskog sporazuma” (23. mart 2015.), str. 15–16.

Ranilug/Ranillug, Parteš/Partesh, i Klokot/Kllokot)³ pored četiri većinski srpske opštine koje su postojale ranije: Štrpce/Shtërpçë, Zvečan/Zveçan, Leposavić/Leposaviq i Zubin Potok. Prema Prvom sporazumu (Član 1), članstvo Zajednice će biti otvoreno za bilo koju drugu opštinu pod uslovom da se sve opštine učesnice slože sa tim. Ograničenje da će Zajednica biti otvorena za druge opštine samo uz jednoglasnu podršku opština učesnica podrazumeva da će članstvo u klub pre ostati ekskluzivnog karaktera, i malo je verovatno da će ikad uključiti većinski albanske opštine. Indikativno je da su srpski političari uporno ukazivali na opštine koje bi tek trebalo da budu uspostavljene – Goru i Priluzje – kao na potencijalne članice Zajednice.⁴ Gora bi obuhvatila južni deo sadašnje opštine Dragaš, koja je pretežno naseljena Gorancima i Bošnjacima. Nova opština Priluzje bi se sastojala od srpskih sela Priluzje i Grace u opštini Vučitrn i Plemetine, Babinog Mosta i Crkvene Vodice u opštini Obilić.

Stvaranje novih opština je moguće u okviru kosovskog zakonodavstva. Zakon o administrativnim granicama opština nalaže da se „stvaranje novih opština, izmena administrativnih opštinskih granica, izmena imena i sedišta opštine vršiće se dopunama i izmenama ovog zakona” ali i da se „administrativne granice opština ne mogu izmeniti bez prethodnog konsultovanja građana opština ili dela opštine koji je pogođen izmenom”.⁵ Posebno je navedeno da će „vlada ući u konsultacije sa nevećinskom zajednicom, u slučaju kada ta zajednica čini najmanje 75% stanovništva koncentrisanog naselja u jednoj ili više susednih katastarskih zona sa minimalnom ukupnom populacijom od 5000 građana, sa ciljem uspostavljanja drugih novih opština. Vlada Kosova nije zvanično odobrila bilo kakve nove opštine, a dati predlog ne izgleda ni kao da je u vrhu prioriteta za srpsku stranu u ovoj fazi, tako da je najverovatnije da će „osnivačke” članice Zajednice/Udrženja većinski srpskih opština, kako i samo ime nalaže, biti deset gore pomenutih većinski srpskih opština na Kosovu.

Međutim, tako usko etničko shvatanje Zajednice kao zaštitnog mehanizma isključivo za srpski narod na Kosovu u suprotnosti je sa antidiskriminacionim duhom kosovskog zakona i multi-etničkim poimanjem Kosova, koje prevazilazi usku albansko-srpsku podelu koja trenutno dominira političkom raspravom, kao i promišljanjem Zajednice. Dakle, od srpskog naziva će verovatno morati da se odustane u konačnom imenu Zajednice. Još važnije, obrazloženje koje podržava formiranje Zajednice moraće da se preispita. Sâm etnički factor koji je pomenut u Prvom sporazumu nije samorazumljiv ili dovoljan da opravda opštinsku saradnju. Formiranje Zajednice/Udrženja većinski srpskih opština bi trebalo opravdati fokusiranjem na to kako će opštinska saradnja omogućiti opštinama o kojima je reč da bolje obavljaju svoje funkcije u skladu sa ustavnim principima lokalne samouprave: „dobre vladavine, transparentnosti, efikasnosti i efektivnosti u pružanju javnih usluga”.⁶ Zakon o međuopštinskoj saradnji nalaže da bi ova saradnja trebalo da bude zasnovana na zajedničkom lokalnom interesu, zajedničkom vršenju jedne ili više opštinskih nadležnosti, slobodnoj volji opština, deljenju uloga i odgovornosti i zajedničkim opštinskim resursima, kao i poboljšanju privrede i efikasnosti opštinskih usluga u ime građana.⁷

Što se tiče obrazovanja, zdravstvene zaštite i kulturnih pitanja,⁸ opštinska saradnja između većinski srpskih opština će poboljšati pružanje usluga građanstvu, jer su to nadležnosti koje su

³ [Zakon o administrativnim granicama opština](#) (20. februar 2008.), Član 5.

⁴ http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2014&mm=11&dd=10&nav_id=922041

⁵ [Zakon o administrativnim granicama opština](#) (20. februar 2008.), Član 9.

⁶ [Ustav Republike Kosovo](#), Član 123.4.

⁷ [Zakon o međuopštinskoj saradnji](#) (21. jul 2011.), Član 5.

⁸ Ovo poslednje je izuzetno nedovoljno pomenuto u spisku oblasti nad kojima će Zajednica, prema Prvom sporazumu (Član 4), imati potpuni pregled, iako ono spada u proširene nadležnosti svih većinski srpskih opština i moglo bi da ima velike koristi od međuopštinske saradnje. Videti [Zakon o lokalnoj samoupravi](#) (20. februar 2008.), Član. 22.

usko povezane sa jezikom, kulturom i istorijom zajednice kosovskih Srba. Što se tiče urbanog i ruralnog planiranja i ekonomskog razvoja, obrazloženje ostalih nadležnosti pomenutih u Prvom sporazumu je manje očigledno. Ovo su oblasti koje nisu direktno povezane sa nacionalnim identitetom, već više sa geografskim faktorima na regionalnom i lokalnom nivou, a većinski srpske opštine nisu regionalno povezane.⁹ Drugim rečima, bilo bi teško opravdati zbog čega bi opština Štrpce trebalo da sarađuje na ekonomskom razvoju ili urbanom i ruralnom planiranju sa opštinom Zvečan pre nego sa opštinama Uroševac ili Prizren.

Na etničkoj pripadnosti zasnovano shvatanje Zajednice takođe predstavlja izazov multi-etničkom karakteru kosovskih opština. Ustav Republike Kosovo nalaže da će lokalna samouprava „biti dužna da pridaje posebnu pažnju specifičnim potrebama i interesima zajednica koje ne čine većinu i njihovim pripadnicima”.¹⁰ Svih deset većinski srpskih opština imaju nesrpske zajednice unutar svoje populacije, i to u nekim slučajevima u značajnom broju, kao što su Albanci u svih deset opština, a posebno u Novom Brdu, Štrpcu, Severnoj Mitrovici, Klokotu i Gračanici, Romi u Gračanici, Novom Brdu i na severu Kosova, kao i Goranci i Bošnjaci u Severnoj Mitrovici. Određen broj afirmativnih mera štiti i promovise prava ovih nevećinskih zajednica na opštinskom nivou, uključujući i zastupništvo u opštinskim organima, pravo na upotrebu njihovog jezika, pravo na obrazovanje na njihovom jeziku, itd. Posebno značajni među opštinskim organima su:

- Odbor za zajednice, koji se sastoji iz predstavnika svih zajednica u opštinama i članova Skupštine opština, od kojih prvi čine većinu. Odbor je odgovoran za razmatranje svih opštinskih politika, praksi i aktivnosti, kao i da daje preporuke Skupštini opštine u cilju promovisanja i zaštite prava svih zajednica unutar opštine.¹¹
- U opštinama gde ima barem 10% građana koji pripadaju nevećinskim zajednicama, imenuju se zamenik predsedavajućeg za zajednice Skupštine opštine i zamenik gradonačelnika za zajednice.
 - Mesto zamenika predsedavajućeg za zajednice Skupštine opštine je rezervisano za kandidata iz nevećinske zajednice koji je dobio najviše glasova na opštinskim izborima. Zamenik predsedavajućeg promovise dijalog između zajednica i služi kao formalna središnja tačka za regulisanje pitanja i interesa nevećinskih zajednica u Skupštini opštine.¹²
 - Zamenik gradonačelnika za zajednice se imenuje na predlog gradonačelnika a odobrava ga Skupština opštine. Zamenik gradonačelnika pomaže gradonačelniku i dalje smernice o pitanjima koja se tiču nevećinskih zajednica.¹³

Uspostavljanje bilo kakvog tipa institucije na etničkim osnovama, i time naizgled isključivanje drugih zajednica, u suprotnosti je sa multi-etničkim principima kosovskog Ustava i pravnog okvira, koji obuhvataju afirmativne mere za zastupništvo manjina na opštinskom nivou. Potrebno je koristiti drugačiju formulaciju i obrazloženje u raspravama o Zajednici, kao i u njenom konačnom statutu, ukoliko se namerava da Zajednica odražava duh kosovskih multi-etničkih principa.

Za više informacija molimo da nas kontaktirate na broj + 381 (0) 38 224 473 ili preko email-a info@ecmikosovo.org

⁹ Istraživačka grupa za balkansku politiku, „Integracija Srba na Kosovu posle Briselsj+kog sporazuma”, neobjavljen izveštaj praktične politike (19. mart 2015.), str.35.

¹⁰ [Ustav Republike Kosovo](#), Član. 123.4.

¹¹ [Zakon o lokalnoj samoupravi](#) (20. februar 2008.), Član 53.

¹² [Zakon o lokalnoj samoupravi](#) (20. februar 2008.), Članovi 54–55.

¹³ [Zakon o lokalnoj samoupravi](#) (20. februar 2008.), Član 61.

Dodatni izveštaji i političke analize:

[Zanemarivanje nesrpskih manjinskih zajednica u tehničkim sporazumima između Kosova i Srbije](#)

10. mart 2015.

[Kontroverzna izjava ministra Muratija i reakcije koje su usledile](#)

5. mart 2015.

[Udruženje/Zajednica većinski srpskih opština: mnogo spekulacije, malo preciznog dogovora i odsustvo implementacije](#)

22. februar 2015.

[Jedinstveno pravosuđe i pravni sistem na Kosovu?](#)

15. februar 2015.

[Šta treba zapamtiti iz slučaja Jablanović?](#)

8. februar 2015.

[ECMI Kosovo poziva na razumnost i delovanje u vezi protesta u Prištini](#)

25. januar 2015.

[Stvaranje radnog ambijenta unutar vlade Kosova](#)

19. januar 2015.

[ECMI Kosovo osuđuje blokadu ulaza u srpsku pravoslavnu crkvu u Đakovici](#)

7. januar 2015.

[Formiranje nove vlade Kosova, zastupljenost manjinskih zajednica i izazovi koji predstoje](#)

10. decembar 2014.

[Pregled nedavne bezbednosne situacije na Kosovu](#)

4. novembar 2014.

[Manjinske zajednice žele izlaz iz ćorsokaka](#)

23. oktobar 2014.

[Političke partije manjinskih zajednica na Kosovu u promenljivoj političkoj klimi Kosova](#)

31. juli 2014.

[ECMI Kosovo poziva na mir nasuprot eskalirajućim etničkim tenzijama nakon fudbalskog meča Srbija-Albanija](#)

15. oktobar 2014.

[Prevazilaženje podele: Osnivanje zajedničkog odbora za grad Mitrovicu](#)

27. juni 2014.

[Opšti izbori na Kosovu: Pregled pitanja, izazova i političke scene uoči glasanja 8. juna](#)

2. juni 2014.

O ECMI Kosovu

ECMI Kosovo je vodeća nevladina organizacija, koja se bavi pitanjima manjina na Kosovu, sa ciljem da razvije inkluzivne i reprezentativne institucije odgovorne za pitanja zajednica, koje podržavaju stabilno i multi-etničko Kosovo. ECMI Kosovo doprinosi razvoju, jačanju i implementaciji relevantnog zakonodavstva podržava institucionalizaciju vladinih tela koja predstavljaju zajednice i povećava kapacitet aktera civilnog društva i vlade kako bi saradivali na konstruktivan i održiv način.